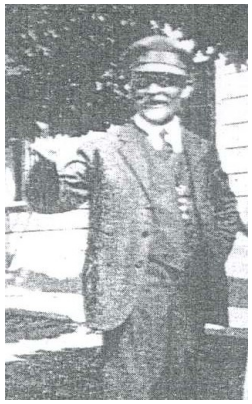
PANU PROFESORU S LÁSKOU

Za několik dnů skončí ve školní galerii BoMBa výstava uspořádaná ke 150. výročí narození rodáka a čestného měšťana Vlachova Březí pana profesora Josefa Brože. Zájemci a žáci zdejší základní školy, která od roku 2004 nese Brožovo jméno, měli tak příležitost seznámit se s jeho životem, písemným a kreslířským dílem a mnoha výtvarnými pracemi žáků. V březnu 2016 probíhal ve škole Den pro pana profesora J. B., zcela zasvěcený památce a odkazu Josefa Brože. S touto myšlenkou vznikal i následující text. Březiny tu s pokorou a láskou vzdávají poctu velké osobnosti našeho města, ale i tří českomoravských krajů.

Josef Brož se narodil 17. ledna 1866 ve Vlachově Březí, kde do svých 10 let navštěvoval obecnou školu. V létech 1876 – 1883 studuje na reálném gymnasiu v Písku. Po maturitě se stává posluchačem Umělecko-průmyslové školy ve Vídni. Studium končí v roce 1888. Poté na něho čekal jeden rok vojenské služby v Plzni. V roce 1890 složil ve Vídni úspěšně státní zkoušky umělecké způsobilosti a získal své 1. učitelské místo coby asistent kreslení na plzeňské reálce. Rokem 1893 se počala jeho moravská mise, kterou zahájil jako suplující učitel v Telči. 1. září 1895 se stává řádným profesorem reálky v Novém Městě na Moravě. V říjnu toho roku uzavřel sňatek s paní Annou. Později se jim narodily 3 děti: Jaroslav, Božetěch a Radmila. Na novoměstské reálce působil až do června roku 1908. Ve stejném roce v září pak nastoupil jako řádný profesor na II. české reálce v Plzni, kde působil až do roku 1929, kdy odešel do důchodu. 28. května 1949 zemřel v Plzni. Pohleďme na pana profesora poněkud jinak než skrze strohý výčet životopisných faktů. Připomeňme, že jeho kresebný a písemný vklad do národopisu jižní Moravy, západních a jižních Čech je nesmazatelný a bohužel stále ještě málo objevovaný a doceňovaný. Začněme rokem 1892, kdy v Plzni začíná svou pedagogickou kariéru a s náčrtníkem v ruce vychází do kraje, poznává, objevuje a zaznamenává „ lidové výtvory stavební“, jak sám píše ve svém životopisu. V časopise Český lid mu otisknou první článek. Ve své zálibě pak pokračuje i na Moravě, kde nejenom sbírá, kreslí, ale i popisuje. Až nakonec opět v Zíbrtově Českém lidu vydává svou první soubornou sbírku lidových staveb ze dřeva, zvláště pak tvarů roubených zvoniček… „ Po patnáctiletém působení vrátil jsem se roku 1908 z Moravy zpět do Plzně, což mělo pro mou národopisnou činnost nový význam. Na Plzeňsku sklizeň v tomto oboru uložena v samostatném díle Lidové stavby na Plzeňsku a v Národopise lidu československého, IV. díl Plzeňsko“, vzpomíná profesor Brož a dodává : „Návratem ze vzdálené Moravy do bližší Plzně poskytnuta mi byla i možnost pravidelně vraceti se k prázdninovému pobytu do svého rodného kraje pod Boubínem.“

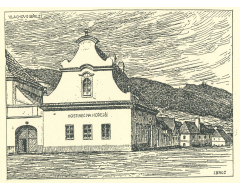

„ Jižní Čechy, melancholický kraj rybníků mezi zadumanými lesy na výšinách, kraj proplétaný křivolakými cestami, vinoucími se mezi pahorkatinami a výše k šumavským velikánům, do toho neporušeného kraje k horám. Boubín, Libín, Nebahovské a Lhenické hory s vysokou Lysou, dále v kruhu Vitějice s Vosulí, Svobodné hory s Haninou horou, Hrad u Skočic, svědek prehistorie slovanské, lesnatá Mlaka s mocným kdysi Helfenburkem, Hradiště nad Volyňkou, záhadné Pržmo, upředu pohanské Vráže nad Chlumany atd., tot´ okruh mých cílů s nevyčerpatelným bohatstvím dějin i tvorby původního slovanského lidu. Mezi těmito horami vinula a pronikala sem po jejich úbočích Zlatá stezka, Netolická, Prachatická a Boubínská, kudy kultura přicházela a s bohatstvím i vycházela“... .z Brožova životopisu z r. 1938

A právě pobyt, působení a především tvůrčí činy pana profesora v jeho rodném městě a kraji mě přiměly podat o nich zprávu. Pojďte a poslyšte povídání o tom, jak v roce 1911 přivezl pan profesor Brož poprvé do Vlachova Březí své studenty z plzeňské reálky a jak kreslili v plenéru před zdejší školou. Zprávu, že ve 13. roce minulého století vychází v Šumavských proudech Brožův první článek věnovaný jihočeskému regionu s názvem Hospodářské poměry na farnosti vlachobřezské po válce třicetileté. Příběh z roku 1915, kdy dokončil studii Vývojové mapy Vlachova Březí končící rokem 1700, mimo jiné i proto, aby unikl rozčilení z kruté války přítomnosti i náhlé ztráty devatenáctiletého prvorozeného syna Jaroslava. Vyprávění o tom, jak v roce 1921 zorganizoval a uskutečnil 1. sjezd rodáků a přátel Vlachova Březí a ujal se vedení Pamětní knihy města, kterou doplnil od roku 1914. Truchleme spolu s ním, když mu o rok později umírá ve věku 21 let jeho druhý syn Božetěch. Ani tyto dvě ztráty z nejbolestnějších však neoslabily Brožovu lásku k národopisu a kreslení i nezdolnou touhu poznávat historii svého rodiště i kraje. V roce 1926 vycházejí v knihovničce časopisu Otavan Brožem uspořádané a komentované Zápisky Jana Vlastislava Plánka, měšťana strakonického a rodáka vlachobřezského. V roce 1927 vyšlo 1. číslo časopisu Zlatá stezka a pan profesor patřil mezi jeho první přispěvatele. Ve 30. roce vychází v Národopisném Věstníku Československém zvláštní otisk s názvem Kapličky a výtvarníci lidoví na Šumavském podlesí a hned za rok ve stejném věstníku jiná Brožova studie Zedník umělec, tvůrce svérázu jihočeské vesnice, kterou věnoval Jakubu Bursovi. Před Vánoci roku 1932 je Josef Brož jmenován Čestným měšťanem Vlachova Březí a 30. července následujícího roku je mu slavnostně diplom předán u příležitosti jednoho z dalších sjezdů rodáků a přátel města. Mnohem slavnostnější sjezd se u nás konal v roce 1938 a jeho čestným protektorem nemohl být nikdo jiný než profesor Josef Brož. Město si totiž připomínalo 400. výročí svého povýšení na městečko a v srpnu se tu konaly jubilejní oslavy, včetně velké Živnostenské výstavy, kterou

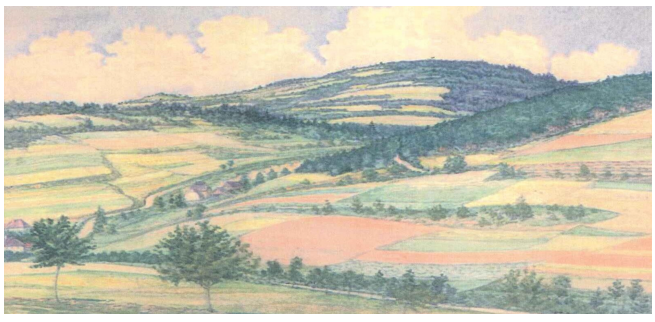

obeslalo téměř 50 místních firem, podnikatelů a živnostníků. V Brožově úvodním slovu pro katalog objevíme mimo jiné i dedukci, kde byl pokřtěn Mistr Jan z Husince. K těmto oslavám vydalo Město Vlachovo Březí knihu Josefa Brože s názvem Vlachobřezské cechy. V závěru těchto slavných dnů požádali zdejší osvícení radní pana profesora, by jim sepsal dějiny města. Tento dobrý muž, rodák a přítel svolil a nelehký úkol přijal. Srpnové vzepjetí místních patriotů a českých vlastenců však vzalo brzy za své potupným přijetím mnichovského diktátu v září roku osmatřicátého. Rok 1940 nezačal pro našeho rodáka dobře, v lednu ho navždy opustila jeho paní choť Anna, nezištná múza, stojící věrně a s pochopením po mužově boku. Přesto dějiny města ve 40. roce dokončil a nazval je Obrazem minulosti města Vlachova Březí, jejich vydání se však nedočkal. Dál můžeme pokračovat příběhem Pamětní knihy města, která byla v roce 1942 odvezena do Vodňan a později ukryta v Zemském archivu v Praze. Po válce ji tam vyzvedl a přivezl zpět místní autodopravce pan Karel Klimeš a jakou radost z toho pan profesor měl. V roce 1946 však píše do kroniky svůj zápis poslední a práce, které se věnoval celé čtvrtstoletí, se vzdal. V stejném roce se dožívá osmdesátin a Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni ho jmenuje svým čestným členem. Dlužno podotknout, že profesor byl jedním z jejích prvních členů již od roku 1911. V roce 1948 vychází ve Zlaté stezce Brožův poslední článek Vlachobřezská srubnice, zbraň z 15. století. Za 35 let (1913-1948) jeho badatelské, kreslířské a pisatelské práce to bylo 85 příspěvků většího či menšího rozsahu vypovídajících toliko o jihočeském regionu. Kam by se asi vyšplhal jejich počet, včetně perokreseb, kdybychom znali a zaznamenali i jeho práce z Plzeňska a Moravy? Své práce publikoval ve Zlaté stezce, Šumavských proudech, Jihočeských listech, Zvonu, Otavanu, Národopisném věstníku či ve Věstníku zemědělského muzea. Života běh nechal Josefa Brože poznat Rakousko-Uherské mocnářství a dobu mladé Československé republiky, ale také prožít dvě světové války a v Plzni se pak dočkat osvobození své milované vlasti vojáky U. S. Army v pětačtyřicátém. Tehdy si mohl ještě myslet, že Evropa bude zase v pořádku…Bůh mu byl milostiv a ušetřil tohoto masarykovce, a to nejenom názorově, ale i podobou, krutého procitání do rudých zítřků po roce 1948. Jeho pozemské putování, naplněné odříkáním, nesmírnou a pečlivou prací, trpělivostí a pokorou, ale i radostí a pocitem štěstí z dobře odvedené práce, končí v květnu 49. roku v Plzni...V roce 1953 se ujal vedení vlachovobřezské pamětní knihy zdejší rodák a Čestný občan města Václav Boukal. Akademický malíř věnoval svůj první zápis vzpomínce na pana profesora Brože, když zmínil datum jeho úmrtí, přidal poděkování za nezištnou práci pro

město a vše doplnil kresbou národopiscova portrétu. Tímto skutkem v tak nepříznivé době projevil Mistr Václav velkou osobní statečnost. Stoleté výročí Brožova narození v roce šedesátém šestém si ve městě nepřipomínali, zřejmě zapomněli. Teprve v roce 1968, kdy ve Vlachově Březí oslavovali 100 let od povýšení městečka na město, zařadil Jan Horák st. v publikaci Pergameny a postavy Vlachova Březí do galerie významných osobností města i pana profesora Brože, který „ s citlivým porozuměním tlumočí krásu lidového umění a spojuje jemnou kresbu s národopisnou činností“. V roce 1975 umírá v Teplicích dcera pana profesora Radmila Junková-Brožová. Ta předala všechen materiál o svém otci Okresnímu archivu v Prachaticích. A tak se tu ocitl i rukopis Obrazu z minulosti města Vlachova Březí. V osmdesátých létech nechal tehdejší vlachovobřezský kronikář pan M. Řehka pořídit několik jeho strojopisných kopií. Teprve v devadesátých létech si vedení města uvědomilo, co pro Vlachovo Březí i celý region profesor Brož znamenal. V lednu 1996 se konala ve školní galerii BoMBa vernisáž výstavy uspořádané k 130. výročí jeho narození To byl pan profesor Josef Brož. Byl to první počin při zviditelňování profesorovy osobnosti. Na rok 1998 připravilo město Brožův vlachovobřezský kalendář doplněnými profesorovými kresbami z Vlachova Březí. Na konci devadesátých let vydalo město v reedici studii o J. V. Plánkovi. V roce 2004 ji následovalo nové vydání Brožovy práce Zedník umělec, tvůrce svérázu jihočeské vesnice. Od 17. září téhož roku nese místní základní škola jméno pana profesora Brože. Své první reprízy se po 10 létech v roce 2006 dočkala i výstava v BoMBě – To byl pan profesor Josef Brož II, tentokrát doplněna o malířské práce našeho rodáka. Zlatým hřebem programu byl pak křest Brožovy knihy Obraz minulosti města Vlachova Březí, která po 66 létech od svého vzniku spatřila světlo světa. Městu se tak podařilo naplnit slib, který v roce 1938 dali naši předchůdci panu profesorovi. Náš slavný rodák byl dokonce přitom a svou knihu s dojetím křtil. To když se na vytvoření téměř dokonalé iluze podílel pan Antonín Lenc starší. V roce 2016 otevírali v BoMBě výstavu Pan profesor Josef Brož 1866 – 2016, což byla již 2. repríza původní expozice, kterou tentokrát oživilo mnoho výtvarných prací žáků zdejší školy i několik osobních věcí z pozůstalosti Josefa Brože, které organizátorům poskytli manželé Staňkovi z Chánů mlýna, kde profesor trávil své letní vagace. Patří jim za to velký dík, stejně jako panu profesoru Josefu Brožovi, alias panu Antonínu Lencovi senioru, jenž opět přišel mezi své Vlachovobřezšťany.

Život pana profesora Josefa Brože byl naplněn opravdovou láskou k rodné zemi, nehlučnou, ale uskutečňovanou poctivou službou národopisu a historii, hodnotou tvůrčí práce, která přináší šťastnou duševní harmonii i ono mravní uspokojení z nalezeného smyslu života. Jeho bytí, jeho konání a práce nepochybně ovlivnily duchovní klima i kulturní vyspělost obyvatel Vlachova Březí a jeho okolí v době 1. republiky. Ne všude měli právě v tomto čase své Brože, Bošky, Klimeše, Kouby, Kroupy, Maříky, Matoušky, Nakládaly, Spěváčky, Tomeše, Traxlery, Vebery a… Ten výčet snad konce nemá. Kdyby však Vlachovobřezšťané neměli svého Pana profesora , museli by si ho vymyslet. Tolik pro nás udělal a tolik mu ještě dlužíme. (JKH)

„Vyšohaj, Vyšohaj, ty horo vysoká, myslím na Tebe, co dní je do roka.“